

NENAVADNI VEDENJSKI VZOREC
PINOŽ *Fringilla montifringilla* MED
SKUPINSKIM PREHRANJEVANJEM NA
GOZDNIH TLEH

**Unusual behavioural pattern by
Bramblings *Fringilla montifringilla*
during their collective feeding on forest
ground**

IVAN ESENKO

Cesta Andreja Bitenca 216, SI-1000 Ljubljana-
Podutik, Slovenija, e-mail: ivan.esenko@siol.net

Na masovne pojave pinož *Fringilla montifringilla* sem pozoren že nekaj let. Tako sem v zimi 1980/81, ki je bila bogata s snegom, v Zoološkem vrtu mesta Ljubljane, kjer sem bil zaposlen, vsak dan opazoval veliko jato teh ptic, ki je redno obiskovala krmilnico. Nekega dne je jata okoli dvesto pinož zašla v odprto voliero, ki tedaj ni bila v rabi, in se ujeta brezglavo zaganjala v mrežo. V gozdu ob vznožju Toškega čela, pravzaprav v neposredni bližini naše hiše, pa sem prvič doživel masovni obisk pinož decembra 1994, ko se je tisočglava jata pojavljala skoraj vsak dan kar mesec in pol. V zimi 2004/5 je bila vsa javnost priča spektaklu, ki ga je uprizorila milijonska jata pinož na prezimovanju na Mangi pri Planini nad Sevnico VREZEC *et al.* (2006). Tudi tisto leto sem se lahko spoznaval s pinožami kar s hišnega praga, zlasti potem, ko se je zima prevesila v drugo polovico. Množico pinož so ob tem spremljale dnevne ujede, med katerimi so bili najbolj pogosti skobci *Accipiter nisus* in kanje *Buteo buteo*, med sesalci, ki so na pinože čakali pod drevjem, na katerem so prenočevale, pa so bile verjetno najbolj uspešne kune *Martes* sp.

Dne 4.12.2007 decembra se je scenarij v gozdu okoli hiše nad Podutikom ponovil skoraj do podrobnosti. Že sredi jeseni sem lahko vsakodnevno poslušal klice posameznih pinož, kaj kmalu pa sem jih v manjših skupinah skupaj z dleski *Coccothraustes coccothraustes* lahko tudi presenetil, ko so se pasle na gozdnih tleh. Jato sem opazoval vsaj štirinajst dni. Gozd je mešan, njegov sestoj pa premore nekaj velikih bukovih dreves, ki neredno, a bogato rodijo. Zlasti to zimo sem imel priložnost podrobneje opazovati pinože na žirovi paši.

Ptiči vsakokrat bučno priletijo v jatah nekaj tisoč ptic, ki se združene v eno samo veliko jato skupaj spustijo na gozdna tla. Tako kot je hrupen njihov prihod, je glasno tudi njihovo hranjenje na gozdnih

tleh. Barva njihovega perja in vzorec se izkažeta kot zelo učinkovita, saj opazovalec težko razlikuje te ptice od rjavega bukovega listja celo tedaj, ko ga le-te vneto razkopavajo. Verjetno takšna obarvanost v kombinaciji z barvami listja zmede tudi plenilce. Med pinožami lahko pogosto opazimo tudi pasočče se ščinkavce *Fringilla coelebs* in dleske. V približno dvajsetsekundnih intervalih celotna jata, ki pokriva najmanj pol hektarja gozdnih tal, hkrati prhne v zrak in se takoj spusti ter nadaljuje s hranjenjem. Ptiči tako dvignejo listje in s tem nekoliko razgrnejo »polno mizo«, da laže pridejo do hrane, zastrte z listjem. Ko človek opazuje dogajanje znotraj jate, ga hrup, ki ga delajo ptice, kar prevzame, hkrati pa daje občutek kaotičnosti. Če ima opazovalec priložnost spoznavati jato pasočih se pinož na njenem začetku, pa bo hitro spoznal, da je vedenje množice na gozdnih tleh smiselno in prav osupljivo organizirano. Ob vsakem takšnem dvigu v zrak čelo jate napreduje za dober meter do dva, pozoren opazovalec pa bo pritrdil, da je glavnina ptic v jati med hranjenjem ves čas obrnjena v isto smer. Tudi na krmišču je zaznati takšno vedenje pinož, saj se vse hkrati v istih časovnih presledkih dvigujejo s tal, potem pa hranijo naprej. Torej gre več kot očitno za skupinski vedenjski vzorec ptic pri hranjenju, saj jih ni splašilo nič takega, da bi se morale dvigovati v zrak. Če jato kaj zmoti, potem pač kratko malo odleti s prizorišča.

Po hranjenju, ki navadno traja okoli petnajst minut, ptice zapustijo gozdna tla in odletijo. Ko so v zraku, takoj oblikujejo prejšnje jate, verjetno v isti sestavi kot takrat, ko so priletele. Razdalja, ki so jo med hranjenjem prepotovale na tleh, je bila kakih sto metrov. Množično pojavljanje pinož ne uide tudi očem nepoznavalcev. Tako so mi pripovedovali o njej znanci in naključni opazovalci iz polhograjskega konca in Šentvida, v okolici Slavkovega doma in Katarine nad Ljubljano.

V meni dostopni enciklopedični literaturi (CRAMP 1998) nisem zasledil omembe takšnega skupinskega vedenjskega vzorca ptic.

Summary

Unusual collective behaviour by Bramblings *Fringilla montifringilla* was observed on 4 Dec 2007 near Ljubljana, Slovenia, while feeding on forest ground. At times, the feeding flock of a few thousand individuals simultaneously lifted from the ground, but quickly returned and continued their feeding activity at intervals of about 20 seconds. It appears that by doing so they raised the leaves from the ground, thus laying the beech mast bare. During each lift, the head of the flock progressed horizontally by 1–2 metres, with the majority of birds turned in the same direction (direction of progress). They fed for about 15 minutes and covered a distance of approx. 100 m.

Literatura

- CRAMP, S. (ed.) (1998). The complete birds of the western Palearctic on CD-ROM. – Oxford University Press, Oxford.
- VREZEC, A., TOME, D., DENAC, D. (2006): Selitev in izjemni selitveni pojavi pri pticah. – Ujma 20: 125–136.

Arrived / Prispelo: 3.2.2008

Accepted / Sprejeto: 5.12.2008